Τίτλος/Title

Φιλοσοφία, τέχνη, θεραπεία/ Philosophy, Art, Therapy-PATh

Πληροφορίες της έκδοσης/Publication Info

Συγγραφείς/Authors:

Περιοδικό τ. I/Journal v. I. 2019-2020. Μ. Αναγνώστου/ M. Anagnostou, Ξ. Ασημακοπούλου/ X. Assimakopoulou, Γ. Βάσση/Y. Vassi, Μ. Βενιέρη/M. Venieri, M. Bojic, Δ. Γαλάνης-Κολίντζας/ D. Galanis-Kolintzas, Δ. Δήμου/D. Dimou, Κ. Γογγάκη/K. Gongaki, Γ. Ηλιόπουλος/G. Iliopoulos, Χρ. Κεχαγιάς/C. Kechagias, Ε. Κοτρώτσιου/E. Kotrotsiou, Μ. Κρητικού/M. Kritikou, Ά. Λάζου/A. Lazou, Α. Λεύκα/A. Lefka, Ν. Λουκιδέλης/N. Loukidelis, S. de Mijolla-Mellor, Γ. Μπανιώκος/G. Baniokos, Ι. Μπουκουβάλα/I. Boukouvala, Αι. Μπουρίτη/E. Bouriti, Σ. Μπεκάκος/S. Bekakos, Χ. Μπήτσικας/ Ch. Bitsikas, Ξ. Ντακοβάνου/ X. Dakovanou, Χρ. Προσύλης/Ch. Prosylis, N. Ρίζου/D. Rizou, Θ. Σακελλαριάδης/Th. Sakellariadis, Γ. Σαραντόπουλος/ G. Sarantopoulos, N. Σαραφιανός/N. Sarafianos, Χρ. Τουμανίδης/Ch. Toumanidis, Φ. Τριγάζη/F.Trigazi, V. Trnavac, Π. Φαραντάκης/P. Farantakis, K. Φούντας/K. Fountas, Ντ. Ψαλτοπούλου/D. Psaltopoulou.

Επιστημονική επιμέλεια, εκδότρια/Editor, publisher – Copyright Αθήνα 2020: Άννα Λάζου/Anna Lazou
Ειδική έκδοση/ Special Edition – Co-editor: Ντόρα Ψαλτοπούλου/ Dora Psaltopoulou

Επιστημονική & συντακτική επιτροπή: Μ. Βενιέρη, Δ. Γαλάνης-Κολίντζας, Ά. Γούναρης, Δ. Δήμου, Κ. Γογγάκη, A. Irvine, Φ. Ίσαρη, Κ. Καλαχάνης, Β. Καλδής, Χρ. Κεχαγιάς, Ε. Κοτρώτσιου, Αι. Λεύκα, Ν. Λουκιδέλης, Λ. Καραλή, Α. Κτενά, Α. Μουρίκη, Σ. Μπεκάκος, Φ. Μυλωνάς, Ξ. Ντακοβάνου, Γ. Ξηροπαΐδης, Π. Πανταζάκος, Γ. Πεφάνης, Θ. Σακελλαριάδης, Στ. Τσινόρεμα, Ντ. Ψαλτοπούλου.
Υποστήριξη/Supporters:

- Ερευνητικό Πρόγραμμα ΕΛΚΕ – ΕΚΠΑ/Research Program SARG-NKUoA
  - Εργαστήριο Φιλοσοφικής Συμβουλευτικής & Αυτογνωσίας – Τμήμα Φιλοσοφίας ΕΚΠΑ/ Laboratory of Philosophical Counseling & Self Knowledge – Dep. of Philosophy NKUoA
- Εργαστήριο Πληροφορικής στις Ανθρωπιστικές & Κοινωνικές Επιστήμες – Ιόνιο Πανεπιστήμιο/ https://hilab.di.ionio.gr/path

Ιστοσελίδα: Διεθνής Επιστημονική Εταιρεία Αρχαίας Ελληνικής Φιλοσοφίας/ www.deeaef.gr
ISSN

Φιλοσοφία, Τέχνη, Θεραπεία

Τόμος Α΄

Σχεδιασμός εξωφύλλου: Χρήστος Προσύλης
Σχεδιασμός εικαστικών εσωφύλλου: Άννα Λάζου

Σύνθεση με βάση το διάσημο πίνακα του Rembrandt (1606-1669),
με αρχικό τίτλο *Ο Tobit και η Anna περιμένουν το γιο τους Tobias* (1632),
που αργότερα ερμηνεύθηκε ως *Ο φιλόσοφος που διαβάζει*
κι εδώ έχουμε την χαρακτική εκδοχή του Devilliers l'aîné (1814),
όταν είχε πλέον εγκαθιδρυθεί η φιλοσοφική ερμηνεία του πίνακα.
Πρόσθεσα την *Πασχαλιά* στη θέση του απόντος γιου,
για να δηλώσω την ελπίδα των ηλικιωμένων,
στην εποχή του κορωνοϊού. Α.Λ.

Συζεύξεις & διακρίσεις τριών πεδίων έρευνας

Προλογικό σημείωμα

Άννα Λάζου

Abstract

Conjunctions & Distinctions between Three Areas of Research

Anna Lazou

This journal offers specific theoretical arguments and cases of re-evaluation of the triptych 'philosophy, art and therapy'. PATh hosts research papers and articles covering various aspects of the correlation between philosophy, art and therapy: from theater, music, fine arts and thought, literature, dance, myth, justice, politics and religion, up to the analytical as well as interdisciplinary, investigation of the concept of therapy and Wittgenstein's approach to *philosophical thinking* as a form of *therapy*.

Η παρούσα περιοδική έκδοση προσφέρει συγκεκριμένα θεωρητικά επιχειρήματα και περιπτώσεις επαναξιολόγησης του τριπτύχου 'φιλοσοφία, τέχνη και θεραπεία'. Φιλοξενεί ερευνητικές εργασίες και άρθρα που διεξέρχονται ποικίλες πλευρές του συσχετισμού, φιλοσοφίας, τέχνης και θεραπείας, από το θέατρο, τη μουσική, τις καλές τέχνες και το φιλοσοφικό στοχασμό, τη λογοτεχνία, το θέατρο, το χορό, το μύθο, τη δικαιοσύνη, την πολιτική και τη θρησκεία, μέχρι την αναλυτική, όσο και διεπιστημονική, διερεύνηση της έννοιας της *θεραπείας* και την προσέγγιση του Wittgenstein αναφορικά με το *φιλοσοφείν* ως μορφή θεραπείας.

Δευτερευόντως την ερευνητική μας ομάδα απασχολούν ζητήματα από την ιστορία της φιλοσοφίας, της τέχνης και της επιστήμης, διεπιστημονικές προσεγγίσεις που περιλαμβάνουν την ανθρωπολογία, τις κοινωνικές επιστήμες και τις ανθρωπιστικές σπουδές, την εφαρμοσμένη ηθική, την ιατρική δεοντολογία (βιοηθική) και την εφαρμοσμένη φιλοσοφία μέσω των τεχνών και της εκπαίδευσης.

Τέλος από τον χώρο των ιατρικών σπουδών, προέρχονται τα άρθρα και καλλιεργούνται συζητήσεις γύρω από τη σχέση ψυχανάλυσης και φιλοσοφίας, τις ιατρικές και θεραπευτικές εφαρμογές της φιλοσοφικής και καλλιτεχνικής πράξης και δημιουργίας.

Ο τίτλος της έκδοσης σηματοδοτεί τα τρία διαφορετικά πεδία έρευνας, ενώ το ακρωνύμιο που συντίθεται από τα αρχικά της λατινικής τους ονομασίας -*P.A.Th.*- σημαίνει τη χάραξη ενός δρόμου, στενού στην αρχή σαν μονοπάτι, τον οποίο οι μελετητές και δημιουργοί καλούνται να ακολουθήσουν για να γεφυρώσουν συνεξετάζοντας τα θέματα των διαφορετικών πεδίων. Το αίτημα της διεπιστημονικότητας -ή και 'διαμαθησιακότητας'- στο οποίο ανταποκρίνεται η προσπάθειά μας δεν μας επιτρέπει να παρασυρόμαστε από την προαπαιτούμενη

διεύρυνση των γνώσεων και των στοιχείων της φιλοσοφίας, της τέχνης και της θεραπείας, αλλά προσχωρεί σε μια νέα εξειδίκευση θεωρίας (μεθόδου) και πράξης (ολοποιητικού βιώματος).

Φιλοσοφία & τέχνη

Τείνουμε από τα παραδεδομένα να πιστεύουμε ότι η τέχνη υποδηλώνει, πάνω απ' όλα, την ελεύθερη δημιουργικότητα και ότι η φιλοσοφία είναι η, άνευ όρων, συνεκτική, συστηματική και λογική αναζήτηση της αλήθειας. Αυτή, η αρκετά διευρυμένη παραδοχή συνεπάγεται, σχεδόν απαραίτητα, την ασυμβίβαστη φύση της τέχνης και της φιλοσοφίας.

Τί γίνεται, ωστόσο, αν η τέχνη και η φιλοσοφία μοιράζονται ένα κοινό θεμέλιο και φανεί ότι έχουν τον ίδιο τελικό στόχο; Τί θα συμβεί αν δειχθεί ότι κοινή τους βάση είναι η ανάγκη να βρεθεί νόημα μέσα στην ανθρώπινη πραγματικότητα και στόχος τους ήταν διαχρονικά να προσαρμόζουν συνεχώς αυτήν τη θεμελιώδη ανθρώπινη ανάγκη;

Τότε, η τέχνη και η φιλοσοφία δεν μπορούν να διαχωριστούν και, στην πραγματικότητα, θα ήταν ακατάλληλη πράξη το να προσπαθήσουμε να τα αποσυνδέσουμε, στο όνομα μιας 'επιστημολογικής καθαρότητας'.

Σε αυτό το πλαίσιο θεωρητικής αναζήτησης δημιουργήσαμε μια ομάδα προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών, μαζί με τη συμμετοχή των διδακτορικών και μετα-διδακτορικών ερευνητών και την ενεργό συμβολή λεκτόρων και καθηγητών, αλλά και ερευνητών εξωακαδημαϊκά, με σκοπό να προσδιορίσουμε και να διευκρινίσουμε περαιτέρω όλες τις πιθανές συνδέσεις και αλληλεπιδράσεις μεταξύ τέχνης και φιλοσοφίας.

Θεραπεία

Η θεραπευτική διάσταση της τέχνης και της φιλοσοφίας ήταν μεταξύ των πρώτων ευρημάτων αυτής της ερευνητικής ομάδας. Ήδη τα έτη 2016-2017 προχωρήσαμε σε δίτομη έκδοση συλλογικού έργου, με τίτλο *Τέχνη, Φιλοσοφία, Θεραπεία-Άρθρα και Εφαρμογές* (επιμ. Λάζου, Ά.-Πατιός, Γ.) (εκδ. Αρναούτης, Αθήνα), ως το 'απτό' αποτέλεσμα επτά μηνών εβδομαδιαίων συναντήσεων αυτής της ερευνητικής ομάδας. Η πρώτη αυτή εκδοτική μας προσπάθεια που αποτέλεσε και το έναυσμα για το περιοδικό, περιέχει άρθρα και μελέτες των ετών εκείνων που ανέδειξαν διάφορες πτυχές των σχέσεων μεταξύ τέχνης, φιλοσοφίας και θεραπείας, από το θέατρο και τη φιλοσοφική επιχειρηματολογία, από το χορό και την αισθητική αποτίμησή του, την ιστορία συναφών εννοιών, όπως θεραπεία, ομοιόσταση κλπ., ως και την προσέγγιση του Wittgenstein στη θεραπευτική διάσταση της φιλοσοφίας. Η δίτομη έκδοση περιλαμβάνει ακόμη πρωτότυπα θεατρικά έργα (*Wittgenstein-Βιτκεντστάιν* και *Η δίκη του Σωκράτη*) γραμμένα από δύο σύγχρονους διδάσκοντες την ακαδημαϊκή φιλοσοφία -Άννα Λάζου και Andrew Irvine, για να δώσει δείγματα της 'θεραπευτικής', με τη φιλοσοφική της διάσταση, χρήσης της τέχνης. Την έκδοση αυτή ακολούθησαν δημόσιες παρουσιάσεις, θεατρικές παραστάσεις, ερμηνευτικά άρθρα και βιβλιοκρισίες.

Στο ερευνητικό πεδίο της θεραπείας τέλος, βρίσκουμε την ευκαιρία να αναγνωρίσουμε τα φιλοσοφικά ερείσματα και τις τέχνες, στην υπηρεσία των επιστημονικών αντικειμένων, με τα οποία ασχολείται η κατά παράδοση ιατρική επιστήμη. Σε αυτό το πεδίο αφιερώνεται η ειδική έκδοση -special edition- με αναφορά στην πρόσφατη διημερίδα που πραγματοποιήθηκε από το Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Αριστοτελείου Πανεπιστη-

μίου Θεσσαλονίκης, το οποίο είναι το μόνο στην Ελλάδα με θέση ΔΕΠ στο γνωστικό αντικείμενο της μουσικοθεραπείας.

Μια πολλά υποσχόμενη νέα σειρά εκδόσεων

Το περιοδικό στην μελλοντική του εξέλιξη θα προωθήσει ποικίλες θεωρητικές αναλύσεις συγκεκριμένων εφαρμογών των αλληλεπιδράσεων μεταξύ τέχνης και φιλοσοφίας και, κατ' επέκταση, των θεραπευτικών τους επιδράσεων στην σύγχρονη ανθρώπινη πραγματικότητα με τα προβλήματα που αντιμετωπίζει (βία, ανισότητα, εξαρτήσεις, ρατσισμός, μόλυνση περιβάλλοντος, ψυχική νόσος-κατάθλιψη, αποκλεισμός και κρίσεις κ.ά.), όπως και της ψηφιακής τους αποτύπωσης με τη χρήση νέων τεχνολογιών.

Η έκδοση έχοντας ως βάση τις εργασίες της ερευνητικής ομάδας που λειτουργεί τακτικά στο πλαίσιο ερευνητικού προγράμματος ΕΚΠΑ *Φιλοσοφική Συμβουλευτική και Τέχνη*, διευθύνεται από Έλληνες και ξένους καθηγητές διαφορετικών Πανεπιστημίων κι επιστημονικών πεδίων και θα επεκτείνει την εμβέλειά της, εκτός από την ελληνική, και σε άλλες γλώσσες, ενώ θα παρακολουθεί και θα προάγει με ειδικά ένθετα σχετικά επιστημονικά συνέδρια, αλλά και καλλιτεχνικά γεγονότα.

Primordial Chaos No 16 (1906-1907)
Hilma af Klint (1862-1944)

Περιεχόμενα/Contents

Φιλοσοφία, τέχνη, θεραπεία/ Philosophy, Art, Therapy

Τόμος I/Volume I

Προλογικό σημείωμα/ Editor's Note *Άννα Λάζου/Anna Lazou* 3
Εισαγωγή/Introduction 10

Άρθρα & μελέτες/Articles & Studies

A

I

i «Θεοί συγχορευταί». Η όρχηση στους *Νόμους* του Πλάτωνος *Αικατερίνη Λεύκα* 19
ii Ο «μεγάλος λόγος» του σώματος & η 'πέρα και πάνω από τον εαυτό' δημιουργία. Μία ερμηνεία της τέταρτης ομιλίας του Ζαρατούστρα *Νικόλαος Λουκιδέλης* 35

II

i Η συμβολή της μουσικής & του χορού στη διαμόρφωση φιλοσοφικών αντιλήψεων περί ψυχής *Ξανθή Ασημακοπούλου* 47
ii Ο Wittgenstein & η θρησκευτική μορφή ζωής *Μαρία Βενιέρη* 61
iii Ο άνθρωπος, το αποδημητικό πουλί: φυσικός θάνατος & ευθανασία *Κωνσταντίνα Γογγάκη* 71
iv Η αριστοτελική κάθαρση ως παράγοντας μεσότητας *Ιωάννα Μπουκουβάλα* 83

III

i Άνθρωπος & μέτρο στον αισχύλειο Προμηθέα *Χρήστος-Θωμάς Κεχαγιάς* 95
ii Γλώσσα & φιλοσοφία στο έργο του Giordano Bruno *Σωτήρης Μπεκάκος* 105
iii Οι εμπεδόκλειες απορροές & τα ριζώματα: οντολογικός στοχασμός για τον χώρο και τον άνθρωπο *Κώστας Φούντας* 119

IV

i Οι απαρχές του ρομαντικού αισθητικοπαιδευτικού ιδεώδους στο *Παλαιότατο πρόγραμμα του γερμανικού ιδεαλισμού για ένα σύστημα* [1797] *Εβελίνα Κοτρώτσιου* 129
ii Φιλοσοφικές διαστάσεις των *Διαλόγων για την αγορά χαλκού* & του *Μικρού οργάνου για το θέατρο* του Bertholt Brecht για τη διαμόρφωση μιας θεωρίας του επικού θεάτρου *Γιώργος Σαραντόπουλος* 141

B

V

i Η μετουσίωση στο έργο της Sophie de Mijolla-Mellor *Sophie de Mijolla-Mellor, Ξανθούλα Ντακοβάνου* 157
ii Η ζωή σαν έργο τέχνης. Ο Foucault & η μέριμνα εαυτού *Γιώργος Μπανιώκος* 171

VI

i Σώμα, αισθητική & νευρώνες. Θεωρητική πολιτισμική διαφοροποίηση ή επεξεργάσιμο βιοπολιτικό σύστημα; *Μαρία Κρητικού* 179
ii 'Σχῆμα, φορά, δεῖξις'. Από τη φιλοσοφία στη γλωσσολογία του χορού *Σωτήρης Μπεκάκος* 193

VII

i Η διάσταση σκέψης & πράξης στον *Άμλετ*. Σκέψεις για τον μηχανισμό της αδράνειας *Δήμητρα Δήμου* 217
ii 'Face-Off' *Θανάσης Σακελλαριάδης, Νίκος Σαραφιανός* 227

Επίμετρο/Addendum

Παναγιώτης Νούτσος. Ο συγγραφέας, ο καθηγητής, ο στοχαστής

Opus Magnum & Φιλοσοφείον *Παναγιώτα Βάσση* 243
Ο κριτικός ιστορισμός του Παναγιώτη Νούτσου *Γιώργος Ηλιόπουλος* 253
Ο λογοτεχνικός Νούτσος *Θανάσης Σακελλαριάδης* 257
Ένας δημιουργικός ταραξίας του φιλοσοφικού στοχασμού *Πέτρος Φαραντάκης* 261
Ουτοπία & ιστορία κατά τον Παναγιώτη Νούτσο. Tommaso Campanella *Εύχαρις* 267

Προσεγγίσεις

i Φιλοσοφία για παιδιά: Μελέτη περίπτωσης ενός χαρισματικού μαθητή *Μαρία Αναγνώστου* 271
ii Ιστορία του πολιτισμού: Συνέχεια ή σύγκρουση στη διαχρονικότητα του ελληνικού πολιτισμού; Μία διερεύνηση του ζητήματος σε τρεις νεοέλληνες στοχαστές της διασποράς: Κορνήλιος Καστοριάδης, Κώστας Παπαϊωάννου, Κώστας Αξελός *Παναγιώτα Βάσση* 285
iii Προτάσεις:
(α) Αισθητική φιλοσοφία & θεραπευτικές πρακτικές *Άννα Λάζου-Ιωάννα Μάστορα* 299
(β) Acting Code/ Κώδικας υποκριτικής *Χρήστος Προσύλης*
iv Νέοι λογοτέχνες: Φρίντριχ Νίτσε. Διονυσιακή τραγωδία και θεραπεία *Χρήστος Μπήτσικας* 313
v Εργαστήρια:
(α) Ένας μύθος για την σύγχρονη ρευστή πραγματικότητα. Απεικόνιση στοιχείων του μύθου του Οδυσσέα μέσα από την δραματοθεραπευτική προσέγγιση *Φώφη Τριγάζη* 317
(β) Η ποίηση ως ίαση. Η συγγραφή και ανάγνωση ποίησης ως θεραπευτικό εργαλείο *Χρήστος Τουμανίδης, Ντέπη Ρίζου* 321

Part Two/ Μέρος Δεύτερο

Therapies in Theory & Practice

Co-editor *Dora Psaltopoulou*

Opening Notes to the English Special Edition *Dora Psaltopoulou* 5
i The Concept of *Therapy* in Ancient Greek Texts and Dance Practices *Anna Lazou* 7
ii Aesthetics & Therapeutic Practices *Anna Lazou-Ioanna Mastora* 25
iii Die „grosse Vernunft“ des Leibes und das Über-sich-hinaus-Schaffen. Eine Interpretation zur vierten Rede Zarathustras *Nikolaos Loukidelis* 33
iv Qu’est-ce qu’on sublime? *Sophie de Mijolla-Mellor* 43
v Participatory Art in Dialogue with Agricultural and Post-Industrial Land *Emilia Bouriti* 71
vi Acting Code *Christos Prosylis* 79
vii Dramatherapy Workshop. A Myth on Modern Fluid Reality. Portraying Elements of the Odysseus Myth through the Dramatherapy Approach *Fofi Trigazi* 85
viii Comments on the History of Culture. How did *we* evolve into *this*: Sex(es) and Gender(s)? *Vuk Trnavak, Marijana Bojic* 87
New Books & Research on Philosophical Anthropology, Art & Medicine *Anna Lazou* 105
Critical Book Reviews:
Atkins, P. (1992) *Creation revisited: Chaos, Consciousness and Nothingness*
Dimitrios Galanis-Kolintzas 107

Music & Arts Therapies in Healthcare Settings
Selected Articles from the 2019 C.A.I.P.T. Pre-Conference 121-296

Music & Arts Therapies in Healthcare Settings. Presentation of *CAIPT* Pre-Conference 2019
Dora Psaltopoulou
Union and collaboration in the arts therapies *Richard Hougham*

Dramatherapy in Greece Spread-Application-Education *Stelios Krasanakis*
i The Impact of Music on Elderly People Suffering from Depression, Melancholia and/or Nostalgia *Angeliki Chatzimisiou*
ii *Vocal-Development Music Therapy* (*Vocal-Dev*) and early symbolization in adult psychiatric patients *Xanthoula Dakovanou*
iii Drama and Movement Therapy. The *Sesame* approach *Rosina-Eleni Filippidou*
iv The essential role of Music Auditory Training for the Rehabilitation of Dyslexia *Argyris V. Karapetsas, Rozi M. Laskaraki, Maria D. Bampou*
v "The Little Drummer": A Clinical Case Study *Vasiliki Liali, Dora Psaltopoulou, Makaria Psiliteli, Chrysa Lampropoulou*
vi Music Family Through the Family /Systemic Approach *Olympia Pampoukidou*
vii The use of voice in healing: Breast cancer and trauma *Elena Pasoudi, Xanthoula Dakovanou, Dora Psaltopoulou, Elsa Stournara*
viii The therapeutic relationship as a fundamental condition for change in music therapy *Dora Psaltopoulou, Apostolis Laschos*
ix The Contribution of Psychodynamic Music Therapy in Children who have been Sexually Abused *Dora Psaltopoulou, Katerina Mavrodi*
x "Dark Sessions" a *MUsic* therapy clinical intervention for substance abuse rehabilitation *Dora Psaltopoulou, Andreas Asimakopoulos, Alan Turry, Theano Chatzoudi, Stelios Giouzepas*
xi Music Training for Aural Rehabilitation in Children with Cochlear Implants: Current Trends *Dimitra Trouka, Georgios Papadelis*
xii Music Therapy: Music at people's service *Krzysztof Stachyra*
xiii The use of *Mandala Assessment Research Instrument (MARI®*) into *Guided Imagery and Music* (*GIM*) sessions *Vasiliki Tsakiridou*
xiv The effects of neurodevelopmental delay in body image perception through arts (painting) *Anastasia Varsamopoulou*

Εισαγωγή

Η ιδέα έκδοσης περιοδικού αφιερωμένης στο τρίπτυχο φιλοσοφία-τέχνη-θεραπεία, προέκυψε στη διάρκεια και πορεία μιας οκταετούς περίπου έρευνας και συναφούς δραστηριότητας με σημείο εκκίνησης την επιτυχημένη ημερίδα που πραγματοποιήθηκε το 2011, υπό την αιγίδα του τμήματος ΦΠΨ και του Εργαστηρίου Πειραματικής Παιδαγωγικής της Φιλοσοφικής Σχολής του ΕΚΠΑ με θέμα *Φιλοσοφία και Θεραπευτικές πρακτικές*, λαμβάνοντας χώρα στο Κτήριο Κωστή Παλαμά και με αθρόα τη συμμετοχή κοινού, καθηγητών, ομιλητών και εργαστηρίων, από την Ελλάδα και το εξωτερικό.

Από την επιτυχία της ημερίδας και την θεωρητική και πρακτική έρευνά μου (συναφείς ημερίδες, δημοσιεύσεις και πρακτικά εργαστήρια), και από τη μελέτη σχετικών διεθνών περιοδικών: *Performance Philosophy* (UK), *Café Philosophique* (USA/Canada) κ.ά., παρακολούθηση συνεδρίων με συμμετοχή στην επιστημονική επιτροπή: *Ηθική και Οικονομική Κρίση* (Παλαιά Βουλή 2015), *Πώς Μαθαίνει ο Εγκέφαλος* (*ΠΜΕ*) (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων 2017), *C.A.I.P.T.* (Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης 2019), την έγκριση του Ευρωπαϊκού προγράμματος *HEALING*, τη θερμή ανταπόκριση του αναγνωστικού κοινού στις συλλογικές εκδόσεις *Το Ανθρώπινο πρόσωπο της φιλοσοφίας* (2017), *Φιλοσοφία, Τέχνη, Θεραπεία* (τ. Α & Β), αλλά κυρίως από την πεποίθησή μου ότι η φιλοσοφία πρέπει να αγγίζει τα καυτά θέματα που απασχολούν τον άνθρωπο, θεωρώ τον τόμο που θα εξετάζει σύγχρονες εφαρμογές της φιλοσοφικής ανθρωπολογίας στην τέχνη και τις θεραπευτικές πρακτικές, τόσο κάτι πρωτότυπο και ερευνητικά ενδιαφέρον, όσο και άμεσα ανταποκρινόμενο σε σύγχρονες ανάγκες του ανθρώπου και του πολιτισμού του να επανακαθορίσει το θέμα της υγείας/θεραπείας μέσω φιλοσοφικών εννοιών και θεωρήσεων στην ραγδαία εξελισσόμενη τεχνολογική πραγματικότητα.

Πιστεύω ότι με την συνύπαρξη ακαδημαϊκών κλάδων, όπως είναι ή ψυχολογία, η μουσικοθεραπεία αλλά και η πληροφορική και η νευροεπιστήμη, θα αποκομίσουμε αμοιβαία οφέλη και μέσα από μια αγγλοελληνική έκδοση θα διαδώσουμε την δική μας (φιλοσοφική προσέγγιση και εμπειρία) σε ένα διεθνές κοινό. Γι' αυτό και επεδίωξα τη συνεργασία με ξένα Πανεπιστήμια και ερευνητικούς φορείς.

Η συλλογική προσπάθειά μας κατέληξε στη συγκέντρωση άρθρων για το πρώτο -δίτομο- τεύχος από τους παρακάτω συγγραφείς που παραθέτουμε σε αλφαβητική σειρά:

1. Παναγιώτα Βάσση, δρ Φιλοσοφίας (Αθήνα)
2. Μαρία Βενιέρη, αναπλ. καθηγ. Φιλοσοφίας (Κρήτη)
3. Κωνσταντίνα Γογγάκη, αναπλ. καθηγ. Φιλοσοφίας (Αθήνα)
4. Χρήστος Κεχαγιάς, λέκτορας Φιλοσοφίας της παιδείας (Αθήνα)
5. Άννα Λάζου, επίκ. καθηγ. Φιλοσοφίας (Αθήνα)
6. Αικατερίνη Λεύκα, λέκτορας-δρ Φιλοσοφίας (Βέλγιο)
7. Νικόλαος Λουκιδέλης, λέκτορας-δρ Φιλοσοφίας (Γερμανία)
8. Ιωάννα Μάστορα, δρ Φιλοσοφίας-συγγραφέας (Αθήνα)
9. Sophie de Mijolla-Mellor, καθηγ. Ψυχανάλυσης (Γαλλία)
10. Γιώργος Μπανιώκος, Ψυχολόγος (Αθήνα)
11. Σωτήριος Μπεκάκος, δρ Γλωσσολογίας-μεταδιδάκτορας Φιλοσοφίας (Αθήνα)

12. Χανθούλα Ντακοβάνου, δρ Ψυχιατρικής-μουσικοθεραπεύτρια (Γαλλία)
13. Ντέπυ Ρίζου, Ψυχολόγος-Χρήστος Τουμανίδης, Ψυχολόγος (Αθήνα)
14. Αθανάσιος Σακελλαριάδης, επίκ. καθηγ. Φιλοσοφίας-Νίκος Σαραφιανός, δρ Φιλοσοφίας (Ιωάννινα)
15. Πέτρος Φαραντάκης, δρ Φιλοσοφίας (Αθήνα)
16. Ντόρα Ψαλτοπούλου, επίκ. καθηγ. Μουσικοθεραπείας-μουσικοθεραπεύτρια (Θεσσαλονίκη)

και σειρά δοκιμίων από υποψήφιους διδάκτορες, μεταπτυχιακούς και προπτυχιακούς φοιτητές.

Τα άρθρα αυτά διατίθενται σε ελληνική γλώσσα (25 άρθρα και μελέτες στο πρώτο τεύχος) και σε αγγλική -ένα γαλλικό και ένα γερμανικό (25 περίπου άρθρα και μελέτες στο δεύτερο τεύχος -special edition).

Αρχικές συμφωνίες συνεργασίας για την έκδοση συνάφθηκαν με τους εξής εκπαιδευτικούς κι ερευνητικούς φορείς:

1. *Διεθνής επιστημονική εταιρεία αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας,* www.deeaef.gr (υποστήριξη ιστοσελίδας)
2. *Εργαστήριο πληροφορικής για τις ανθρωπιστικές επιστήμες*, Ιόνιο Πανεπιστήμιο
3. Εργαστήριο *Θέατρο, Φιλοσοφία & Εκπαίδευση* στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών ΕΚΠΑ
4. Εργαστήριο *Φιλοσοφική Συμβουλευτική & Αυτογνωσία*, στο Τμήμα Φιλοσοφίας ΕΚΠΑ
5. *C.A.I.P.T. & European Consortium for Arts Therapies Education ECArTE*

με απώτερο σκοπό η περιοδική αυτή έκδοση να εξαπλωθεί σε ηλεκτρονική και διαδικτυακή αρχικά και κατόπιν έντυπη μορφή, με τις καλύτερες δυνατές προοπτικές.

Θεματικές ενότητες

Για να 'δαμασθεί' το πολυδύναμο υλικό που αντιπροσωπεύουν οι τρεις κλάδοι, ορίζονται οι παρακάτω θεματικές ενότητες, με τις οποίες συσχετίζονται οι δημοσιευμένες προς το παρόν μελέτες αλλά και μπορούν να αναφέρονται στο μέλλον προς δημοσίευση εργασίες.

- Έννοιες και λειτουργίες της τέχνης στην ιστορία της φιλοσοφίας και του πολιτισμού (Concepts and Functions of Art in the History of Philosophy and Culture)
- Νεότερες και σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις (Modern and Contemporary Theoretical Approaches)· e.g. Nietzsche, Psychoanalysis, Wittgenstein et.a.
- Παραστασιακές σπουδές (Performance Studies)
- Αισθητική, νους-σώμα και νευροεπιστήμη (Aesthetics, Mind-Body and Neuroscience)
- Ηθικοπολιτικές και ανθρωπολογικές διαστάσεις της τέχνης (Ethico-political and Anthropological Dimensions of Art)
- Θεραπευτικές χρήσεις της τέχνης (The Arts in Medicine and Therapeutic Practices)

Οι φιλοξενούμενοι συγγραφείς και τα θέματά τους.
Διάρθρωση του πρώτου και δεύτερου μέρους του τόμου Α΄

Οι συγγραφείς που φιλοξενούνται στον πρώτο τόμο της περιοδικής μας έκδοσης, αποτελούν στην πλειοψηφία τους ερευνητές που συναπαρτίζουν την ήδη υπάρχουσα και λειτουργούσα επί τρία περίπου έτη ερευνητική ομάδα. Προστίθενται και κυρίως για την ξενόγλωσση έκδοση του δεύτερου τεύχους ειδικοί σε θέματα ψυχανάλυσης και φιλοσοφίας (Sophie de Mijolla-Mellor) και συμμετέχοντες στο συνέδριο της Μουσικοθεραπείας και Παιδείας *(C.A.I.P.T.)* που διοργάνωσε η Ντόρα Ψαλτοπούλου, συνεπιμελήτρια του τεύχους και μέλος της επιστημονικής μας επιτροπής με την διεθνή εταιρεία *ECArTE* στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-Τμήμα Μουσικών Σπουδών. Σε αυτήν τη δεύτερη περίπτωση ανήκουν και τα άρθρα των αποφοίτων μας, τα οποία έγιναν δεκτά προκειμένου να εξελίξουν και να διαδώσουν προς τον νεαρόκοσμο την ιδέα αυτής της έρευνας δημιουργώντας γόνιμα εδάφη μελλοντικών ανακαλύψεων. Ως έναρξη μιας σειράς που ευελπιστούμε να έχει σταθερή πορεία στον κόσμο των περιοδικών εκδόσεων, οι εργασίες έχουν τοποθετηθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε από διαφορετικά σημεία να προσεγγίζεται και να αγκαλιάζεται το κυρίως θέμα και ο κεντρικός μας στόχος -η *θεραπεία* στις διάφορες εμπειρικές και πρακτικές εκδοχές της, υπό το φως της φιλοσοφίας και της τέχνης. Από την διαρκώς βαθύνουσα γνώση θα οδηγηθούμε σε νέες μεθόδους, σε νέες και αποτελεσματικές πρακτικές.

Κάθε άρθρο, δοκίμιο και μελέτη εντάσσεται σε μια ευρύτερη διερεύνηση χαρακτηριστική της πορείας ζωής του κάθε συγγραφέα· είτε στην αρχή της πορείας ως διδακτορική μελέτη είτε σε μια ωριμότερη φάση κατάθεσης ενός περισσότερο κατασταλαγμένου προβληματισμού.

Στην πρώτη ομάδα των άρθρων (στις ενότητες I-IV) περιλαμβάνονται όσα μας εισάγουν σε ένα παραδοσιακά φιλοσοφικό κύκλο προβλημάτων και ιστορικής (κειμενοκεντρικής κατά κύριο λόγο) εξέτασης εννοιών ιδιαίτερης βαρύτητας για τη θεματολογία του περιοδικού. Τέτοιες έννοιες είναι η αρχαία όρχηση και ο χορός (κατά την πλατωνική ψυχολογία και θεολογία), που παρουσιάζει η Αικατερίνη Λεύκα στην ηθικοπολιτική και παιδαγωγική τους διάσταση, η έννοια της ψυχής στην προϊστορική και μυθική της συγκρότηση στο πλαίσιο των τελετουργιών -όπου χορός και μουσική πρωταγωνιστούν, στο άρθρο της Ξανθής Ασημακοπούλου, το σώμα και ο ρόλος του στην νιτσεϊκή ανθρωπολογία της δημιουργίας, με βάση την τέταρτη ομιλία του Ζαρατούστρα – από τον Νίκο Λουκιδέλη. Σε αυτήν την ομάδα άρθρων προσυπολογίζονται και η βιοηθική και ιστορικοφιλοσοφική μελέτη του θανάτου και της ευθανασίας από την Κωνσταντίνα Γογγάκη, η εξέταση της θρησκείας ως μορφής ζωής κατά τον Wittgenstein, υπό το φως σύγχρονων επανεκτιμήσεων της σκέψης του, από τη Μαρία Βενιέρη, αλλά και η μελέτη της Ιωάννας Μπουκουβάλα, για την αριστοτελική κάθαρση ως παράγοντα μεσότητας για τον άνθρωπο -πολίτη, θεατή- επιχειρώντας μια συνθετική ανάγνωση των πολιτικών, αισθητικών και ηθικών αντιλήψεων που διατυπώνει ο σταγειρίτης σε σειρά έργων του. Στην ίδια ενότητα ακολουθούν μία ανθρωπολογική-φιλολογική προσέγγιση και ανάλυση του αισχύλειου Προμηθέα από τον Χρήστο Κεχαγιά και τέσσερεις μελέτες με σημεία αναφοράς τέσσερεις ξεχωριστές περιπτώσεις στοχαστών που σημάδεψαν με ιδιαίτερες συμβολές την φιλοσοφική ιστορία· σε χρονολογική σειρά οι προσωπικότητες αυτές του φιλοσοφικού στοχασμού και της κριτικής σκέψης είναι ο Εμπεδοκλής ερμηνευμένος από τη σκοπιά της οντολογίας του χώρου που υποδεικνύει μια ανθρωπολογική ερμηνεία -από

τον Κώστα Φούντα, ο Giordano Bruno και η ιδιότυπη θεωρία του για τη σχέση γλώσσας και μνημονικής τέχνης -στη φιλολογικοαναλυτική μελέτη του Σωτήρη Μπεκάκου, ο Hegel, καθώς στην εργασία της Εβελίνας Κοτρώτσιου εξετάζεται η υποτιθέμενα εγελιανή αφετηρία του ρομαντικοαισθητικού ιδεώδους με κοινωνικοηθικό και παιδαγωγικό σκοπό -ενός νεανικού άγνωστου μέχρι πρόσφατα χειρογράφου που συνυπογράφουν οι Hegel, Schelling και Hölderlin όντας νέοι σπουδαστές στο Tübingen στα τέλη του 18ου αι. και τέλος η μορφή του Bertholt Brecht στο άρθρο του Γιώργου Σαραντόπουλου, που εξετάζει τις φιλοσοφικές και κοινωνικοπολιτικές προεκτάσεις της περίφημης μπρεχτικής *Gestus* προτείνοντας μια σκηνική πρακτική που μαζί με τις συναφείς έννοιες της *ανοικείωσης* ή *αποστασιοποίησης (Verfremdung)* και της *ιστορικοποίησης (Historization)*, ανανέωσε και συντάραξε το σύγχρονο θέατρο.

Μια δεύτερη ομάδα άρθρων συγκροτούν οι δημοσιεύσεις (των ενοτήτων V-VII) που επικεντρώνονται σε περισσότερο εφαρμοστικά πρότυπα του θεωρητικού προβληματισμού, εφαρμογές δηλαδή τόσο στη θεραπευτική πράξη, όσο και στο βίωμα της τέχνης με συγκεκριμένα παραδείγματα, αλλά και στην εμπειρική διαδικασία επιστημονικού τύπου τεκμηρίωσης. Εδώ προΐσταται το θέμα της φροϋδικής μετουσίωσης (*sublimation*), που περιγράφει τη διαδικασία μετάβασης από ένα κατώτερο σε ανώτερο στάδιο έκφρασης του ψυχισμού, όπως παρατηρείται σε πολλά φαινόμενα -τόσο της δημιουργικής όσο και της θεραπευτικής πράξης. Το θέμα πραγματεύεται η Sophie de Mijolla-Mellor, στην κομβικής σημασίας συμβολή της στο άρθρο «Τί μετουσιώνουμε;» (Qu'est-ce qu'on sublime?). Το πρωτότυπο άρθρο σε γαλλική γλώσσα περιλαμβάνεται στο δεύτερο τεύχος (Special Edition), ενώ η συντομευμένη ελληνική εκδοχή του παρουσιάζεται από την ελληνίδα γιατρό και δρα ψυχανάλυσης, Ξανθούλα Ντακοβάνου, στο πρώτο μέρος της έκδοσής μας, το ελληνικό τεύχος. Η Sophie de Mijolla-Mellor, αφού διερεύνησε την εξέλιξη της έννοιας της μετουσίωσης στο έργο του Freud στη διδακτορική διατριβή της, προχώρησε σε δική της θεωρία που αναπτύσσει στα τρία επιστημονικά βιβλία με θέμα τη μετουσίωση από το 1986 ως σήμερα,[1] καταθέτοντας στο παρόν άρθρο το απόσταγμα της σκέψης και μεγάλης εμπειρίας της.

Ο Γιώργος Μπανιώκος, στο πρωτότυπο κείμενό του «Η ζωή σαν έργο τέχνης. Ο Foucault και η μέριμνα εαυτού», επικεντρώνεται στον Michel Foucault, ως τον διανοητή που «με το μετα- σχηματισμό του εαυτού του ακροβάτησε θαρραλέα σε αυτό το ενδιάμεσο, μεταξύ του μηδενός και του χάους, που τείνουμε να ονομάζουμε ζωή». Εξετάζοντας την περίπτωση Foucault, ο συγγραφέας αναγνωρίζει τη θαυμαστή μοναδικότητα κι εξαιρετικότητα της ανθρώπινης ζωής, όταν αυτή γίνεται αντικείμενο δημιουργικού 'σχεδιασμού', της μέριμνας από τον ίδιο τον άνθρωπο για τον εαυτό του.

Οι μελέτες των ενοτήτων VI & VII στρέφουν το ενδιαφέρον μας προς τις παραστατικές και αναπαραστατικές τέχνες (χορό, θέατρο και κινηματογράφο), από την σκοπιά της εξέτασης ερωτημάτων σχετικά με το σώμα και την ψυχή -στο άρθρο της Μαρίας Κρητικού για την πολιτισμική σημασία της σωματικής εμπειρίας («Σώμα, αισθητική και νευρώνες. Θεωρητική πολιτισμική διαφοροποίηση ή επεξεργάσιμο βιοπολιτικό

[1] Mijolla-Mellor, S. de (2005). *La sublimation*, Que sais-je?, Paris, PUF· Mijolla-Mellor, S. de (2009*). Le choix de la sublimation*, Paris, PUF· Mijolla-Mellor, S. (de sous la direction de) (2012). *Traité de la sublimation*, Paris, PUF.

σύστημα;»), της σχέσης γλώσσας και χορού στην αρχαία περί χορού θεωρία -στο άρθρο του Σωτήρη Μπεκάκου γύρω από τις έννοιες 'Σχῆμα', 'φορά' και 'δεῖξις' («'Σχῆμα, φορά, δεῖξις'. Από τη φιλοσοφία στη γλωσσολογία του χορού»), για τη σχέση σκέψης και πράξης στο σαιξπηρικό Άμλετ, της Δήμητρας Δήμου και για την προσωπική ταυτότητα και το σώμα στην ταινία *Face-Off* του John Woo (1997), στο άρθρο των Θανάση Σακελλαριάδη και Νίκου Σαραφιανού.

Οι νέοι αυτοί στην πλειοψηφία τους ερευνητές μεταχειρίζονται σύγχρονα εργαλεία των όμορων επιστημονικών κλάδων, όπως η πολιτισμική ανθρωπολογία και η νευροαισθητική για τη σωματική επιτέλεση (Κρητικού), η γλωσσολογία και η φιλοσοφία για την ανάλυση του χορού (Μπεκάκος), η ηθική και η ανθρωπολογία για τη βία και την εκδίκηση (Δήμου) και η φιλοσοφία γλώσσας στον κινηματογράφο (Σακελλαριάδης, Σαραφιανός) για τον εαυτό και το προσωπείο, τοποθετούν την τέχνη στο επίκεντρο του στοχαστικού ερωτήματος της σχέσης σώματος -ως πράξης επιτέλεσης και ψυχής -ως νόησης και ηθικής προθετικότητας. Βλέπουν στο σύνολό τους, αν και με διαφορετική μέθοδο, άλλα εργαλεία και ξεχωριστές προτεραιότητες, τη σωματικότητα της τέχνης ως πεδίο άσκησης για την θέσπιση μοντέλων κατανόησης και εξήγησης αντιπροσωπευτικών φαινομένων της σύγχρονης ανθρώπινης πραγματικότητας.

Πρόκειται για πρωτότυπα άρθρα που σε ορισμένες περιπτώσεις επιχειρούν εντελώς νέες προτάσεις. Η δε κατάταξή τους σε δύο ομάδες (Α και Β) και σε περισσότερες επί μέρους ενότητες παρακολουθεί μία γενικότερη διαφοροποίηση σε θεωρητικές προσεγγίσεις (πρώτη μεγάλη ομάδα, Α, ενότητες I-IV) και εφαρμογές και βιωματικά παραδείγματα-μελέτες περίπτωσης (δεύτερη ομάδα, Β, ενότητες V-VII), ενώ περισσότερο εξειδικευμένα στη διάταξη των ενοτήτων I-VII, ακολουθείται μια διαχωριστική λογική με βάση την ιστορική πραγματικότητα και χρονική-θεματική συγγένεια των αντικειμένων και των προσώπων που εξετάζουν τα άρθρα.

Επιπρόσθετα προσαρτάται στο ελληνικό πρώτο τεύχος και επίμετρο -addendum- που αποτελείται από τα πρακτικά της ημερίδας αφιερώματος στον Παναγιώτη Νούτσο (Φεβρουάριος 2019, στην Εταιρεία Ελλήνων Λογοτεχνών) και από μεμονωμένα δείγματα νέων προσεγγίσεων: i 'Φιλοσοφία για παιδιά και χαρισματικότητα' -από την εκπαιδευτικό Μαρία Αναγνώστου, ii θεωρία του πολιτισμού (του ελληνικού) με τα παραδείγματα τριών στοχαστών του 20^{ού} αι. (Παπαϊωάννου, Καστοριάδη, Αξελού) -από τη συγγραφέα δρα Παναγιώτα Βάσση, iii διαμόρφωση προτάσεων (α) ενός σε εξέλιξη μεταπτυχιακού προγράμματος -*Αισθητική φιλοσοφία και θεραπευτικές πρακτικές*, από τις Άννα Λάζου και δρα Ιωάννα Μάστορα και (β) ενός κώδικα υποκριτικής με βάση ιστορικά, επιστημονικά και αισθητικά κριτήρια -από τον σκηνοθέτη, θεατρολόγο Χρήστο Προσύλη· τέλος, iv περιγραφή εργαστηρίων (α) δραματοθεραπείας -από την ειδικευμένη δραματοθεραπεύτρια Φώφη Τριγάζη και (β) θεραπευτικών χρήσεων της ποίησης -από τους ψυχολόγους Ντέπυ Ρίζου και Χρήστο Τουμανίδη και v, παρουσίαση των ιδεών ενός εκ των νέων λογοτεχνών (Χρήστος Μπήτσικας), με 'δικά του λόγια'.

Για τον πολυγραφότατο καθηγητή φιλοσοφίας, στοχαστή και λογοτέχνη, Παναγιώτη Νούτσο, γράφουν οι νεότεροι ερευνητές που υπήρξαν στο παρελθόν φοιτητές και επιστημονικοί συνεργάτες του, Παναγιώτα Βάσση και Θανάσης Σακελλαριάδης, οι συγγραφείς εκπαιδευτικοί Γιώργος Ηλιόπουλος και Πέτρος Φαραντάκης, αλλά και η ποιήτρια, μεταφράστρια Εύχαρις. Στα αφιερωματικά κείμενά τους αναδεικνύουν τις πολύπλευρες όψεις της φιλοσοφικής-διδακτικής, ποιητικής, συγγραφικής και

ερευνητικής προσφοράς του Γιαννιώτη στοχαστή, που με την όλη πορεία του και ακαδημαϊκή θητεία μεταξύ των άλλων ανέδειξε πρώτος την πολιτική και κοινωνική δυναμική της τριάδας των εννοιών -φιλοσοφία, τέχνη, θεραπεία- που στοχεύουμε με την παρούσα περιοδική έκδοσή μας.

Όλα τα περιεχόμενα άρθρα του επιμέτρου -addendum- έχουν σκοπό να υποδείξουν λιγότερο ή περισσότερο ξεκάθαρα τη σχέση των τριών θεματικών πεδίων με μια συγκεκριμένη δραστηριότητα που κατευθύνεται από ή εφαρμόζει τα επιστημονικά συμπεράσματα, την καλλιτεχνική έρευνα και το φιλοσοφικό στοχασμό.

Στην περίπτωση της 'Φιλοσοφίας για παιδιά' διερευνάται από τη Μαρία Αναγνώστου μια εφαρμοσμένη διδακτική μεθοδολογία, ως ένα είδος pre-philosophy, το οποίο να εισάγει τα παιδιά στον φιλοσοφικό τρόπο σκέψης και βρίσκει μια ιδιαίτερη εφαρμογή στον χαρισματικό μαθητή. Η εξέταση από την Παναγιώτα Βάσση τριών στοχαστών της ελληνικής μεταπολεμικής διανόησης της διασποράς και πιο συγκεκριμένα του Παρισιού, απηχεί την πολιτική τους στράτευση στον ευρύτερο μαρξιστικό χώρο, με την θεωρητική στροφή τους στην σπουδή της αρχαίας ελληνικής σκέψης και του πολιτισμού ως προσπάθεια επιρροής και συμβολής τους σε ό,τι συντελείται εκείνη τη στιγμή, από το 1945 και μετά, στην Ευρώπη, αφετέρου εσωτερικά, ως ψυχική ανάγκη κατανόησης, σύνδεσης ή κριτικής προς ό,τι έχουν αφήσει πίσω, στη μητρώα γη. Στην περίπτωση του προγράμματος σπουδών αισθητικής και θεραπευτικών πρακτικών αναζητείται από τις συγγραφείς, Άννα Λάζου και Ιωάννα Μάστορα, στο πλαίσιο της σύγχρονης ανάπτυξης της *Φιλοσοφικής Συμβουλευτικής,* η δυνατότητα εκπαιδευτικών παρεμβάσεων που θα συνδυάζουν την τέχνη, την αισθητική και τις νέες τεχνολογίες, με σκοπό την διαχείριση συναισθηματικών προβλημάτων και αυτοεξέλιξης, εκπαιδεύοντας ταυτόχρονα μελλοντικούς εκπαιδευτές σε αντικείμενα που προκύπτουν από τη σύνθεση των αντικειμένων αυτών. Παρόμοια, στην περιγραφή από το Χρήστο Προσύλη ενός μοντέλου υποκριτικής στην τέχνη του ηθοποιού που να εμπλέκει τόσο τη φιλοσοφία όσο και τις νέες τεχνολογίες (ψηφιακή και κινηματογράφο) δείχνει νέες προοπτικές σύζευξης των πεδίων φιλοσοφίας και τέχνης στην σύγχρονη πραγματικότητα. Τέλος, με την περιγραφή και καταγραφή εργαστηρίων δραματοθεραπείας από τη Φώφη Τριγάζη και ποιητικής θεραπείας από τους Ντέπυ Ρίζου και Χρήστο Τουμανίδη υποδεικνύονται πρακτικοί τρόποι, όπου οι μορφές τέχνης πέραν της απόλαυσης εισέρχονται στην θεραπευτική πράξη με βάση τα νέα δεδομένα της μετα-νεωτερικής κοινωνικής πραγματικότητας και πώς ο μυθικός κόσμος των δραματικών πλοκών και ο φανταστικός γλωσσοπλαστικός κόσμος της ποίησης ενεργοποιούν τις αντιστάσεις του πάσχοντα ανθρώπου να υπερασπιστεί τον εαυτό του όταν τον συνθλίβουν η ανασφάλεια και ο φόβος.

Έναν ακόμα πιο συγκεκριμένα και πρακτικά προσανατολισμένο στόχο βρίσκουμε στο δεύτερο μέρος, στην ξενόγλωσση εκδοχή του πρώτου τόμου (Special Edition). Εδώ προηγούνται μελέτες με θεωρητική βάση που θίγουν ζητήματα, όπως το σώμα στη νιτσεϊκή φιλοσοφία (Loukidelis, "Die „grosse Vernunft" des Leibes und das Über-sich-hinaus-Schaffen. Eine Interpretation zur vierten Rede Zarathustras"), τη θεραπευτική διάσταση αρχαιοελληνικών δραματικών και ποιητικών φαινομένων (Lazou, "The Concept of *Therapy* in Ancient Greek Texts and Dance Practices"), την ερμηνευτική προσέγγιση του πολιτισμού μέσω των φύλων (Trnavak, Bojic, "Comments on the History of Culture. How did *we* evolve into *this*: Sex[es] and Gender[s]?"), την φροϋδική έννοια

της μετουσίωσης (Sophie de Mijolla-Mellor, “Qu’est-ce qu’on sublime?”), τη σχέση του μεταβιομηχανικού περιβάλλοντος και του αγροτικού τοπίου με συμμετοχικές μορφές τέχνης (Bouriti, “Participatory Art in Dialogue with Agricultural and Post-Industrial Land”), εργαστήριο δραματοθεραπείας (Trigazi, “A Myth on Modern Fluid Reality. Portraying Elements of the Odysseus Myth through the Dramatherapy Approach”), όπως το πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών “Aesthetics & Therapeutic Practices” (Lazou, Mastora) και τον κώδικα υποκριτικής (Prosylis, “Acting Code”) και τη σχέση φύσης και ανθρώπου-δημιουργού στο έργο του Peter Atkins, *Creation revisited: Chaos, Consciousness and Nothingness* (Galanis-Kolintzas).

Η κατακλείδα της έκδοσης αφορά στο δεύτερο και τελευταίο τμήμα της ειδικής ξενόγλωσσης έκδοσης που δημοσιεύει ειδικά επιλεγμένα κείμενα του διήμερου διεθνούς συμποσίου για τη σχέση μουσικής και θεραπείας μέσω τεχνών σε περιβάλλοντα νοσηλευτικής (*Music & Arts Therapies in Healthcare Settings. Selected articles from the 2019 C.A.I.P.T. Pre-Conference)* που διοργάνωσε το Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου τον Μάρτιο του 2019. Σε αυτό το τμήμα της έκδοσης προλογίζει η συνεπιμελήτρια του τόμου και οργανώτρια του συνεδρίου, κ. Ντόρα Ψαλτοπούλου (“Music & Arts Therapies in Healthcare Settings. Presentation of *CAIPT* Conference 2019”), η οποία παρουσιάζει λεπτομερώς τη γόνιμη παραγωγή των μελετών υπό τη σκέπη της διεθνούς οργάνωσης των Δημιουργικών Τεχνών σε διασύνδεση με την Παιδεία και τη Θεραπεία (*C.A.I.P.T.*) (https://caipt.mus.auth.gr/).

Anna Lazou, 2020

Overture

Philosophy, Arts, Therapies: *PATh*!

A path toward a human protective life through Philosophy, Arts and Therapies! An innovative, interdisciplinary and humanistic approach for a life with meaning and freedom.

Every paper opens a new path for self-awareness, meaningful communication with significant others, solidarity and creativity as the healthiest approach to human growth.

Philosophy as well as the arts contains the potential for humans to exceed the limits of physical existence and transcend self so that man rises above mundane needs to reach elevation. It is when emotional and spiritual transcendence occurs through the innate healing qualities of philosophy and arts that man can become a man. Moreover, the fathers of psychoanalysis, humanistic and existential psychotherapies, i.e. Sigmund Freud, Carl Yung, Jacques Lacan, to mention a few, supported their theories and practice through philosophical currents and some of them, i.e. Carl Jung, Rollo May etc., derived profound inspiration from the arts.

Helen, a 19 years old young woman, who suffered from schizophrenia of puberty, said after three months of a very fruitful, interactive music therapy process, that music therapy was the third way for her. As she was already on heavy medication and verbal psychotherapy, she felt that music therapy that helped her most was this third way of treatment. I couldn't agree more with her and, as a matter a fact, I would like to outbid by stating that all creative arts therapies are this third way as they offer the appropriate ground for non-threatening relationships, sublimation into symbolic realms, playfulness, creativity and many more interesting ways for self-growth and transcendence.

In this *PATH's* Special Edition, several articles on music interventions and creative arts therapies are selected according to their impact on the participants of the pre-conference of *CAIPT* (*Creative Arts Interconnection, Paideia-Therapy*) under the title *Music & Arts Therapies in Healthcare Settings*.

Each paper or opening speech opens new paths for self-discovery, for effective support and treatment of all kind of pains and wounds of people in need, as well as for evidence of the wonderful contribution of philosophy and arts at the service of humanity.

Moreover, every paragraph tells a story about the author's journey in this polyphonic, multifaced world of the creative arts therapies and therapists.

Since, unfortunately, only music therapy has been academically established at some Greek universities, I would dare to call this special issue of *PATH* a pioneering work, as it opens the path for the official recognition and growth of creative arts therapies in the academic world of the country.

Dora Psaltopoulou, 2020